

Vadlīnijas samaksas par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu piemērošanai un atguves procesa organizēšanai

Vadlīnijas samaksas par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu piemērošanai un atguves procesa organizēšanai (*turpmāk – Vadlīnijas*) izstrādātas atbilstoši Ministru kabineta 2014.gada 18.marta noteikumiem Nr.142 „Noteikumi par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu samaksas kārtību un apmēru” (*turpmāk – Noteikumi*), lai nodrošinātu vienotu pieeju to lietošanā valsts finansētās ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās - valsts sociālās aprūpes centros (*turpmāk – valsts institūcijas*) un pašvaldībās.

1. Atbilstoši noteikumiem no abiem bērna vecākiem, kuriem ir pārtrauktas un/vai atņemtas aizgādības tiesības un bērns saņem ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu – ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas (*turpmāk – bērnu aprūpes iestāde*) vai audžuģimenes pakalpojumu (*turpmāk kopā – pakalpojums*), pieprasa samaksu par šo pakalpojumu.
2. Samaksa par pakalpojumu atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 30.panta trešajai daļai netiek piemērota šādos gadījumos:
 - 2.1. bērns mātei piedzimis noziedzīga nodarījuma pret dzimumneaizskaramību rezultātā vai bērna māte atzīta par cietušo kriminālprocesā, kas uzsākts saistībā ar šāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, un bērns nodots ārpusģimenes aprūpē uzreiz pēc dzimšanas;
 - 2.2. bērna vecāks atrodas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā;
 - 2.3. bērna vecākam ir ierobežota rīcībspēja un nodibināta aizgādība garīga rakstura vai citu veselības traucējumu dēļ;
 - 2.4. bērna aprūpe tiek nodrošināta šā likuma 29.pantā noteiktajos gadījumos;
 - 2.5. pašvaldības sociālais dienests ir sniedzis motivētu atzinumu par vecāka iesaistīšanos savu problēmu risināšanā;
 - 2.6. bērna vecāks devis rakstveida piekrišanu adopcijai;
3. Savukārt atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 30.panta ceturtajai daļai bērna vecākiem ir pienākums gādāt par bērna uzturēšanu vai samaksāt par bērna aprūpes pakalpojumiem arī tad, ja abiem vecākiem vai vienam no viņiem ar tiesas spriedumu atņemtas aizgādības tiesības. Šis pienākums nav jāpilda laikā, kad bērns ir nodots adoptētāju aprūpē.
4. Samaksas par pakalpojumu apmēru mēnesī katram bērna vecākam nosaka atbilstoši Ministru kabineta 2013.gada 15.janvāra noteikumos Nr.37 „Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam” b noteiktajam minimālo uzturlīdzekļu apmēram¹, tas ir par bērniem līdz 7 gadu vecumam - 25 procentu apmērā no valstī noteiktās minimālās darba algas, bet par bērniem no 7 līdz 18 gadu vecumam – 30 procentu apmērā no valstī noteiktās minimālās darba algas.
5. Samaksas apmērs par pakalpojumu var mainīties bērnam sasniedzot septiņu gadu vecumu vai izmaiņām normatīvajos aktos par bērna minimālo uzturlīdzekļu apmēru vai valstī noteikto minimālo mēneša darba algu.
6. Samaksu par pakalpojumu no bērna vecākiem pieprasa valsts institūcija un pašvaldība², kuras bāriņtiesa pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi.

¹ Attiecīgi 2017.gadā 95 euro un 114 euro. Mainoties minimālajai darba algai valstī, mainās arī uzturlīdzekļu apmērs.

² Katra pašvaldība pati nosaka institūciju, kura atbildīga par samaksas piedziņu (pašvaldības juridiskais dienests, bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija, sociālais dienests vai cita institūcija)

7. Ja bērna vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības un bērns saņem pakalpojumu, samaksu par pakalpojumu no bērna vecākiem pieprasa no pirmās pakalpojuma saņemšanas dienas vai no dienas, kad vecākam ir zuduši nosacījumi, saskaņā ar kuriem viņam bija tiesības tikt atbrīvotam no samaksas par pakalpojumu.
8. Pašvaldības sociālais dienests bērna ārpusģimenes aprūpes laikā organizē nepieciešamos pakalpojumus un sadarbojas ar vecāka rehabilitācijas procesā iesaistītajiem speciālistiem un bāriņtiesu, kura pieņēmusi lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi, un, izpildoties attiecīgiem nosacījumiem, sniedz motivētu atzinumu par vecāka iesaistīšanos savu problēmu risināšanā, kas ir par pamatu vecāka atbrīvošanai no samaksas par pakalpojumu.
9. Aizgādības tiesību pārtraukšana un/vai atņemšana bērna vecākus neatbrīvo no parādsaistībām par to periodu, kura laikā vecākiem bija pārtrauktas un/vai atņemtas aizgādības tiesības un samaksa par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu nav veikta vai veikta daļēji.
10. Par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu samaksas atgūšanu iekārto lietu, kurā visi dokumenti par bērna vecākiem un cita informācija lietojama un uzglabājama atbilstoši Fizisko personu datu aizsardzības likumam un citos normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

II. Ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu samaksas atgūšanas kārtība un apmērs

11. Valsts institūcija vai pašvaldība izvērtē ar bērna ievietošanu bērnu aprūpes iestādē vai audžuģimenē saistīto dokumentu un informācijas atbilstību ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu samaksai.
12. Ja no bērna vecākiem jāatgūst samaksa par pakalpojumu, attiecīgajā lietā aktualizē dokumentus un apkopo informāciju, kas nepieciešama pakalpojuma samaksas atgūšanai.
13. Mēneša laikā pēc pakalpojuma sniegšanas uzsākšanas valsts institūcija vai pašvaldība izdod administratīvu aktu - pieņem lēmumu par pakalpojuma samaksas atgūšanu. Lēmumu pieņem katram vecākam atsevišķi.
14. Lēmumu noformē atbilstoši Administratīvā procesa likuma 67.pantam, iekļaujot tajā visas nepieciešamās sastāvdaļas, tai skaitā maksājuma summu par bērnam jau sniegto pakalpojumu, turpmāk maksājamās ikmēneša summas apmēru, norēķinu konta numuru, uz kuru pārskaitāms maksājums, samaksas veikšanas termiņu un lēmuma apstrīdēšanas kārtību. Lēmumu ierakstītā vēstulē nosūta vai pret parakstu izsniedz bērna vecākam.
15. Beidzoties kalendārajam gadam, valsts institūcija vai pašvaldība pārliecinās par samaksas veikšanu, pārbaudot norādītajā norēķinu kontā ienākušos maksājumus.
16. Gada beigās tiem vecākiem, kuriem izveidojies pakalpojuma samaksas parāds, valsts institūcija vai pašvaldības nosūta paziņojumu par parādsaistībām.
17. Ja parādsaistības pēc paziņojuma saņemšanas netiek pildītas, valsts institūcija vai pašvaldība uzsāk administratīvā akta piespiedu izpildi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 40. un 41.nodaļai, vispirms bērna vecākam nosūtot brīdinājumu par parādsaistību piespiedu izpildi.
18. Ja brīdinājumā noteiktajā termiņā vecāks parādsaistības neizpilda, valsts institūcija vai pašvaldība izdod izpildrīkojumu un nodod to izpildei tiesu izpildītājam.

III. Atbrīvošana no samaksas par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu

19. Izņēmuma gadījumus, kad pakalpojuma samaksa vecākam nav pieprasāma (skat. šo vadlīniju 2.punktu), pamatojams ar dokumentiem, kas apliecina izņēmuma gadījuma esamību, vai ar pašvaldības sociālā dienesta atzinumu.
20. Pašvaldības sociālais dienests savā atzinumā³ iekļauj konstatējumu par vecāka iesaistīšanos savu problēmu risināšanā, neiesaistīšanos vai dokumentāli pamatotiem šķēršļiem, kas liedz vecākam pilnvērtīgi veikt bērna aprūpi.

³ Atzinumu noformē atbilstoši Ministru kabineta 2010.gada 28.septembra noteikumiem Nr.916 „Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība”.

21. Izvērtējot vecāka iesaistīšanos savu problēmu risināšanā ņemamas vērā pozitīvas izmaiņas vecāka dzīvē vai mērķtiecīgas, uz problēmu risināšanu vērstas darbības, vecāka vēlme atgriezt bērnu ģimenē, saskarsme ar bērnu (piemēram, regulāri bērna apmeklējumi, atkarības problēmu vai nodarbinātības jautājuma risināšana).
22. Informācija par vecāku iesaistīšanos savu problēmu risināšanā vai faktiskajiem šķēršļiem, kas liedz vecākam pilnvērtīgi veikt bērna aprūpi apkopojama, izvērtējama un sniedzama valsts institūcijai vai pašvaldībai, kura pieņēmusi lēmumu par ārpusģimenes aprūpes pakalpojuma samaksu, ne retāk kā reizi trijos mēnešos par bērnu, kas ir jaunāks par trim gadiem, un ne retāk kā reizi sešos mēnešos par bērnu no dienas, kad viņš sasniedz trīs gadu vecumu, līdz brīdim, kad pakalpojuma sniegšana viņam tiek pārtraukta.
23. Valsts institūcija vai ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija, kura sniedz pakalpojumu bērnam, izmantojot Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmu, ne retāk kā reizi trijos mēnešos par bērnu, kas ir jaunāks par trim gadiem, un ne retāk kā reizi sešos mēnešos par bērnu no dienas, kad viņš sasniedz trīs gadu vecumu, līdz brīdim, kad pakalpojuma sniegšana viņam tiek pārtraukta, informē bāriņtiesu un pašvaldības sociālo dienestu par vecāku saskarsmi ar bērnu un sadarbību ar ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju.
24. 23.punktā sniegtā informācija var būt par pamatu sociālā dienesta atzinumam par vecāka atbrīvošanu no samaksas par pakalpojumu.

IV. Lēmuma par ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu samaksu apstrīdēšanas kārtība

25. Valsts institūcijas vai pašvaldības lēmumu par bērnam sniegtā pakalpojuma samaksu bērna vecāks var apstrīdēt Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā.
26. Valsts institūcijas izdotos administratīvos aktus un faktisko rīcību persona var apstrīdēt Labklājības ministrijā, bet tās lēmumus pārsūdzēt Administratīvajā tiesā.
27. Pašvaldību un to institūciju izdotos administratīvos aktus un faktisko rīcību var apstrīdēt atbilstoši likumam „Par pašvaldībām” - pašvaldības augstākstāvošā institūcijā padotības kārtībā, bet tās lēmumus pārsūdzēt Administratīvajā tiesā.